

## מראי מקומות - תענית

### טו.

#### א. צדיקים לאורה וישרים לשמחה

פרש"י, ישרים לשמחה משום דישירים עדיפי מצדיקים. וע' במהרש"א שהביא מהרשב"א שפי' להיפוך, דצדיקים עדיפי מישירים [וכ' המהרש"א שכן משמע מנוסח נשמת, דמתחילין בישירים, ועולין במדרגה עד קדושים]. אבל כ' דמש"כ הרשב"א דצדיקים זוכין לאור, שהוא עיקר התענוג, וכ"ש לשמחה, לא משמע כן מלשון הגמ', דאי' לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה. ולכן פי' באו"א על דרך הרשב"א, אלא דאור הוא תענוג רוחני של עוה"ב, ושמחה היינו תענוג גופני, ולזה אמר' דאור זרוע לצדיק, דתענוג רוחני של עוה"ב הוא לצדיקים, וישרים זוכין רק לשמחה, שהוא תענוג גופני.

### סדר תעניות כיצד

#### א. ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה

פרש"י, דאפר מקלה גנאי יותר מעפר סתם. והעיר הלחם משנה (תעניות ד, א), הא בגמ' אי' דטעמא משום עקידת יצחק. וכ' דאולי רש"י כ' כן למ"ד דלא ס"ל דטעמא משום עקידת יצחק (ואף דאי' בגמ' דלמאן דלית לי' משום עקידת יצחק, עפר ג"כ מהני, אולי הא גופא הי' ק' לרש"י, א"כ למה נקט אפר מקלה, וע"ז תי' דלכ"ע אפר מקלה עדיפי, וזהו משום דיותר גנאי הוא, וצ"ע). עוד תי' דאולי כל שאלת הגמ' הי' לענין אפר שניתן על גבי התיבה, אבל האפר שניתן בראש כאו"א, זהו ודאי משום גנאי.

#### ב. ואומר לפנייהם כ"ד ברכות

יש לעי', מהו בברכת עננו באותן תעניות, האם אומר ג"כ עננו, או דלמא לא. ע' בר"ן (ו. בדפי הרי"ף) שהביא מדברי הרמב"ן דס"ל דבאמת הי' אומר עננו בתוך ברכת גואל ישראל. אבל הר"ן כ' דאי"צ לומר כן, דהא הו' ברכות הנוספות הם במקום עננו ועדיפי מיני'. ועוד, דחותמין בא' מהן העונה בעת צרה, שהוא חתימת עננו.

#### ג. ואומר לפנייהם כ"ד ברכות

ע' במאירי לעיל (יד) שהביא ג' דעות בזה, י"א שאומרים כן דוקא בתפלת שחרית, וי"א בשחרית מנחה ונעילה, ושי' הרמב"ם הוא דאומרים כן בשחרית ובמנחה.

#### ד. ומוסיף עליהן עוד שש... ואומר חותמיהן

רש"י פי' דאומר כל א' וא', זכרונות, שופרות, הפרקים של תהילים, ואומר החתימה על כל א' וא'. אבל הרמב"ם (תענית ד, ה ואילך) פי', דקודם הברכה דגואל ישראל אומר פסוקי זכרונות, שופרות וכל הפסוקים הנזכרים במתני', ואח"כ אומר ברכת גואל ישראל וכל הו' ברכות הנוספות עם חתימתן. וגם באלו לא כ' הרמב"ם דאומר רק הנוסח שהובא במתני', אלא דאומר דברי תחנונים ופסוקים בכל ברכה וברכה כפי עניינו, ולבסופו חותם בכל או"א כמו דאי' במתני'.

#### ה. זכרונות ושופרות

פרש"י דהיינו כל הפסוקים שאומרים בראש השנה. אבל הריטב"א דייק מדברי הרמב"ם (תענית ד, ה) שאומרים פסוקים של זכרונות ושופרות שהם מעין הצרה, ולא דוקא הפסוקים הנאמרים בר"ה. אבל הק' על הרמב"ם מהא דאמר ר' יהודה (טו) דלא אמרי' זכרונות ושופרות אלא בר"ה ויו"כ, משמע דרבנן ס"ל דאמרי' מה שאומרים בר"ה ויו"כ.

עוד דן הריטב"א שם אי אמרי' רק הפסוקים של זכרונות ושופרות, או גם התפלות, והוא כ' דאומר רק הפסוקים, אבל הביא מש"כ הרמב"ן בשם הגאונים דאומרים התפלות ג"כ, חוץ מענין היום של ר"ה, אתה זוכר מעשה עולם וכו'.

ומאי דלא אמרי' מלכיות, אף דאי' בר"ה (ל"ב) דכל מקום דאמרי' זכרונות אמרי' מלכיות, כ' התויו"ט (משנה ג') שהוא משום דכוונת הגמ' שם הוא רק לענין ר"ה ויו"כ, דההיקש בין מלכיות לזכרונות נכתב בקרא דוביום שמחתכם, דדריש לי' לענין חודש השביעי, וא"כ זהו רק בנוגע לר"ה ויו"כ, ומה שאמרו "כל מקום" שאומרים זכרונות אומרים מלכיות, אין למדין מן הכללות, וע"ע ברש"ש.